

Valsts loma darbinieka tiesību aizsardzībā, ja darba devējs rīkojies bezatbildīgi

Agnese Laizāne
Tiesībsarga biroja
Sociālo, ekonomisko un kultūras
tiesību nodaļas
juridiskā padomniece

Rīga 11.12.2019.

Ievadam

Sociālā apdrošināšana Latvijā ir pasākumu kopums, ko organizē valsts.

Darba ņēmēji var veikt sociālās iemaksas tikai ar darba devēja starpniecību.

Darba devēja pienākumi

- Jāreģistrē katru darba ņēmēju Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – VID).
- Jāsniedz ziņas par iemaksu objektu un iemaksām, kā arī jāaprēķina un jāveic iemaksas.

Problēma – darba devējs nedeklarē statusu

Tiesiskā nevienlīdzība

1. Personas, kas faktiski zaudējušas darba ņēmēja statusu.
2. Personas, kas faktiski atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā.

Iestāžu kompetence

VID

Attiecīgi VID var palīdzēt darba ņēmējam tikai tad, ja darba devējs nav ziņojis VID par darba ņēmēja statusa zaudēšanu.

Savukārt, ja darba devējs neziņo VID par:

- bērna kopšanas atvaļinājuma piešķiršanu un beigšanos,
- atvaļinājuma bērna tēvam sakarā ar bērna piedzimšanu piešķiršanu un beigšanos,
- atvaļinājuma sakarā ar ārpusģimenes aprūpē esoša bērna vecumā līdz trim gadiem adopciju piešķiršanu un beigšanos;

tad VID darba ņēmēja problēmu risināšanā neiesaistās.

Problēma - darba devējs neziņo un neveic iemaksas

- Darba ņēmējam nepastāv efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, kad darba devējs neziņo par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, kā arī/vai tās nemaksā.

Iestāžu kompetence

Valsts darba inspekcija

- Rīkojas tikai tiktāl, ciktāl darbinieka tiesības izriet no tiesību normām.
- Ja ir strīds par faktiem – darbiniekam jāvēršas tiesā savu tiesību aizsardzībai.

Iestāžu kompetence

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

- Parasti pirmo reizi Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – VSAA) persona konstatē, ka darba devējs nav ziņojis un maksājis valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.
- Pieņem lēmumu par sociālās apdrošināšanas pabalsta saņemšanu.
- Pieņemtais lēmums ir tieši atkarīgs no VID sniegtajām ziņām.

Iestāžu kompetence

Valsts ieņēmumu dienests

- Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir viens no valsts nodokļu veidiem. Ar šā nodokļa iekasēšanu Latvijas Republikas teritorijā nodarbojas VID.
- Darba devējam ir pienākums precizēt darba ņēmēja darba ienākumus un obligātās iemaksas, ja ir konstatētas neprecizitātes. Precizējumus var iesniegt:
 - darba devējs brīvprātīgi;
 - darba devējs pēc VID aicinājuma;
 - VID darba devēja vietā.

Iestāžu kompetence

VID

Teorija:

VID ir tiesības precizēt darba ņēmēja darba ienākumus un obligātās iemaksas par iepriekšējiem pārskata mēnešiem saskaņā ar VID pārbaudē konstatēto.

Realitāte:

VID atbildēs norāda, ka pēc fizisku personu pieprasījuma neveic nodokļu maksātāja darbības pārbaudi un pieņem darba ņēmēja sniegto informāciju zināšanai.

Risinājumi?

- VSAA un VID sadarbība.
- Darba ņēmējam jāvēršas gan VSAA, gan VID.
- Grozīt normatīvos aktus.

Paldies!

Tiesībsarga birojs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010

Tālr.: 67686768

tiesibsargs@tiesibsargs.lv

www.tiesibsargs.lv